

a Benthamin eläinten kärsimystä koskevaan kysymykseen voidaan vastata, onkin selvítettävä, tuntevatko eläimet kipua, muistavatko ne kivun kokemuksensa ja osaavatko ne ennakoida kipua. Jos näin on, voidaan puhua kärsimyksestä. Monet eläimet varmastikin kärsivät. Jatkuvaa huonoa kohtelua osakseen saava koira esimerkiksi näyttää selvästi kärsivältä. Jotkut yksinkertaisemmat, vain nykyhetkessä elävät eläimet eivät kenties kuitenkaan kärsi samalla tavalla. Onko esimerkiksi niin, ettei kalastajan koukkuun jäänyt kala kärsikään hidasta ja kivuliasta kuolemaa, vaan kokee ainoastaan erilaisia toisiinsa liittymättömiä tuskan hetkiä? Mikäli asia on näin, ajatuskokeen lääkärin tapaan voidaan ajatella, ettei hetkellisen kivun aiheuttaminen välttämättä olekaan niin hirvittävän väärin.

Katso myös:

- 5. Possu, joka halusi tulla syödyksi
- 17. Kidutusko ainoa keino?
- 57. Karvasta lihapataa
- 68. Päätön kipu

27. Vastuu velvoittaa

Hew, Drew, Lou ja Sue olivat luvanneet kirjoittaa äidilleen kuulumisiaan säännöllisesti maailmanympärysmatkaltaan.

Hew kirjoitti kirjeitä, mutta antoi ne muille postitettaviksi, eikä kukaan viitsinyt viedä niitä postiin. Hew'n äiti ei siis saanut ensimmäistäkään kirjettä postistaan.

Drew kirjoitti äidilleen ja vei kirjeensä itse postiin. Huolimattomuuttaan hän kuitenkin laittoi kirjeet käytöstä poistettuihin postilaatikoihin, liimasi niihin liian vähän postimerkkejä ja oli muutenkin huolimaton niiden suhteen, joten äiti ei saanut ainoatakaan Drew'n kirjettä.

Lou kirjoitti äidilleen ja postitti kirjeensä huolellisesti, mutta postilaitos ei kertaakaan onnistunut hoitamaan kirjeitä perille asti. Äiti ei siis kuullut tyttärestään mitään.

Sue kirjoitti ja postitti kirjeensä huolella ja soitti vielä perään varmistaakseen, että kirjeet olivat tulleet perille. Valitettavasti yksikään kirje ei kuitenkaan saapunut perille.

Pitkö siis kukaan heistä kiinni äidilleen antamasta lupauksestaan?

Lähde: Mary Warnockin tulkinta H. A. Prichardin moraali-*filosofiasta* teoksessa *What Philosophers Think* (2003). Toimittaneet Julian Baggini ja Jeremy Stangroom. Continuum.

Tässäpä onkin melkoinen eettinen pulma! Vastaavanlaiset kysymykset askarruttivat kuitenkin brittiläisiä moraalifilosofoja lähes koko 1900-luvun ajan, kunnes 1960-luvun lopun radikaalimman ajattelun myötä alettiin myös filosofiassa viimein pohtia sotaan, köyhyyteen tai eläinten oikeuksiin liittyviä kysymyksiä.

Olisi kuitenkin typerää ohittaa kirjepulman kaltaiset kysymykset suoralta kädeltä. Vaikka kysymyksenasettelu saattaakin tuntua kovin arkiselta, pulmassa pohditaan kuitenkin moraaliteorian kannalta merkittävää asiaa. Tämän ajatuskokeen harmittoman tuntuisen esimerkin ei kannata antaa hämätä. Olennaista onkin pohtia, missä kohdassa ihmisen moraalinen vastuu lakkaa. Eikä nyt puhuta pelkästään yhteydenpidosta omiin vanhempiin, vaan moraalista vastuusta pysäyttää esimerkiksi ydinasehyökkäys.

Nyt pohditaan, onko ihminen täyttänyt velvollisuutensa, jos hänen tekonsa ei johdakaan hänen haluamiinsa tuloksiin. Yleisesti ottaen tuntuisi liian ankaralta vastata tähän kysymykseen aina kielteisesti. Sue teki kaikkensa varmistaakseen, että hänen kirjeensä menisivät perille, mutta siitäkään huolimatta ne eivät saapuneet äidille. Miten häntä voitaisiin pitää vastuullisena kirjeiden perille menemättömyyteen, kun hän ei olisi voinut tehdä mitään enempää varmistaakseen niiden perillepääsyn? Ihmisiä ei pidetäkään vastuullisina epäonnistumisistaan, jos he ovat tehneet parhaansa asian eteen.

Ihmistä ei kuitenkaan vapauteta vastuusta, jos hän ei olekaan tehnyt riittävästi asiansa eteen. Hew ja Drew eivät selvästikään olleet riittävän huolellisia varmistaakseen, että heidän kirjeensä olisivat menneet perille. Kumpikaan ei siis toteuttanut lupastaan kirjoittaa äidilleen.

Loun tapaus on ajatusleikin esimerkeistä kiinnostavin. Lou olisi voinut toki tehdä enemmänkin varmistukseen kirjeidensä perillepääsyn, mutta silti hän tuntuu tehneen kaiken, mitä häneltä voidaan kohtuuden nimissä odottaa.

Kohtuulliset odotukset ovatkin nyt avainasemassa. Jos kyseessä olisi ydinasehyökkäyksen estäminen hyökkäyskäslyn perumisella, voitaisiin toki odottaa huomattavasti tarkempia varmistuksia ja tarkistuksia käslyn perillemenon suhteen. Toiminnan seurausten vakavuus määrääkin sen, miten pitkälle ihmisen odotetaan varmistavan haluttujen seurausten toteutuus. Ei ole niin vakavaa, jos unohtaa asentaa televisio-ohjelman nauhoituksen ajoissa. On kuitenkin täysin anteeksiantamatonta, jos unohtaa peruuttaa hyökkäyskäslyn.

Ajatusleikissä esitetty reissukuulumisten raportointi kirjeitse tuokin siis esille erään moraalifilosofian keskeisimmistä teemoista: toimijan, tekojen ja seurausten väliset suhteet. Tässä ajatuskokeessa pyritään esittämään, ettei eettisissä pohdinnoissa voida keskittyä vain yhteen näistä kolmesta tekijästä. Jos etiikassa painotettaisiin vain tekojen seurauksia, silloin jopa ajatuskokeen Sue, joka on tehnyt kaiken mahdollisen tekonsa onnistumisen varmistamiseksi, olisi väärässä, koska hänen tekonsa eivät johdakaan haluttuun lopputulokseen. Jos puolestaan jätetään tekojen seuraukset huomioimatta, päädytään taas yhtä absurdiin pohdiskeluun. Eiväthän tekojemme seuraukset luonnollisesti myöskään voi olla täysin samantekeviä.

Vaikka kirje-esimerkki tuntuisi tyhjänpäiväiseltä, sen esille nostamat kysymykset ovat sitäkin tärkeämpiä.